

Andrzej Wiśniewski

"Zbieg norm w polskim prawie cywilnym", A. Ochanowicz, Warszawa 1963 : [recenzja]

Palestra 7/9(69), 63-64

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa oraz robotników przedsiębiorstw lasów państwowych).

Zbiór przepisów opatrzony został szczegółowymi objaśnieniami wstępnymi, ułatwiającymi posługiwanie się zbiorem, oraz skorowidzem rzeczowym. Ponadto w związku z tym, że w obecnym wydaniu nie zamieszczono uzasadnień powołanych orzeczeń, poprzestając tylko na przytoczeniu tezy, książka zawiera też skorowidz orzecznictwa wskazujący, w jakich publikacjach można znaleźć pełny tekst każdego powołanego w zbiorze orzeczenia.

Należy wreszcie zaznaczyć, że Wydawnictwo Prawnicze zamierza uzupełnić omawiany zbiór wydawanymi co roku specjalnymi dodatkami, które poza zmianami ustawodawczymi uwzględniać także będą nowe orzecznictwo i wyjaśnienia.

A. O h a n o w i c z: *Zbieg norm w polskim prawie cywilnym*. PWN, Warszawa 1963 r., s. 188.

O zbiegu norm mówimy wówczas, kiedy do jednego i tego samego stanu faktycznego można zastosować więcej niż jedną normę.

Zagadnienie zbiegu norm w prawie cywilnym nie ma dotychczas zbyt bogatej literatury monograficznej ani polskiej, ani zagranicznej, mimo że zjawisko to występuje dość często i jest podłożem wielu spornych kwestii o dużym praktycznym znaczeniu, jak np. kwestia rozgraniczenia odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną naruszeniem zobowiązania i za szkody spowodowane innymi przyczynami, kwestia stosunku uprawnień wynikających z praw rzeczowych do uprawnień powstałych z zobowiązań czy też stosunku niektórych uprawnień do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli (z powodu błędu lub podstępny) do uprawnień wynikających z tytułu rękojmi za wady rzeczy sprzedanej itd. Sporną kwestią tych kwestii ma swe źródło w tym, że ten sam lub bardzo podobny stan faktyczny rodzi według różnych przepisów odmienne skutki prawne, które nie zawsze dadzą się ze sobą pogodzić.

Wynik zbiegu dwóch norm może być dwojaki: albo jedna z nich wyłącza zastosowanie drugiej, albo też obie mogą znaleźć zastosowanie.

W wypadku pierwszej ewentualności jedna norma ma charakter ekskluzywny i tylko ona wchodzi w rachubę przy ocenie skutków prawnych związanych z danym stanem faktycznym.

Druga ewentualność wykazuje większą różnorodność form. Zastosowanie bowiem obu norm może polegać przede wszystkim na kumulacji wszystkich skutków prawnych przewidzianych przez te normy. Może też polegać na tym, że wprawdzie obie normy mogą być zastosowane, ale nie jednocześnie, nie kumulatywnie, lecz alternatywnie.

W razie zbiegu więcej niż dwu norm liczba możliwych kombinacji odpowiedzi wzrasta.

Autor książki po wstępnym przedstawieniu podstawowych dla pracy pojęć, jak zbieg norm, zbieg rozszczeń, zbieg skarg, bierze pod uwagę w swych dalszych wywodach tylko te możliwe rozwiązania, które znalazły swój wyraz w ustawie lub judykaturze, i na ich podstawie ustala pewne prawidłowości w rozwiązywaniu konfliktów wynikających ze zbiegu norm.

Omawiając wykluczenie i dopuszczalność zastosowania do jednego stanu faktycznego więcej niż jednej normy i analizując ważniejsze wypadki zbiegu norm nie uregulowanego w przepisach, autor dochodzi do wniosku, że zbieg norm w prawie cywilnym nie jest wynikiem jakiegoś niedopatrzenia ustawodawcy czy niedoskonałości techniki legislacyjnej, lecz jest z góry przewidziany i zaplanowany jako jeden ze sposobów umacniania praw i ułatwiania ich realizacji. Nie można go więc traktować jako zjawiska patologicznego i dążyć za pomocą wszelkich środków wykładni do jego usunięcia, lecz trzeba się z nim liczyć jako z normalną konstrukcją ustawową, mającą swoisty cel i funkcję. Wynika to z faktu, że w prawie cywilnym skutki zdarzenia muszą być oceniane bardzo często z różnych punktów widzenia, a nie tylko jednego. Interferencja norm prawnych jest w wielu wypadkach uzasadniona i należy ją uznać za zjawisko normalne oraz prawidłowe.

Jako regułę w dziedzinie prawa cywilnego — pisze autor — można przyjąć kumulację zbiegających się norm, tj. zastosowanie ich łączne. Wyłączenie kumulacji może nastąpić tylko ze szczególnych przyczyn, jak np. w razie wyraźnego lub dorozumianego przepisu ustawowego, pochłonięcia jednej normy przez inną itp. W razie wątpliwości należy jednak opowiedzieć się za kumulacją.

Zasada kumulacji idzie tak daleko, że nawet wtedy, kiedy jest ona niemożliwa do zrealizowania (gdyż dyspozycje zbiegających się norm nie dadzą się ze sobą pogodzić), wybór jednej ze zbiegających się norm pozostawiony jest zwykle zainteresowanemu. Uprawniony, wybierając zastosowanie tej lub innej ze zbiegających się norm, musi jednak uczynić to w sposób niepodzielny, to znaczy wybrać całość skutków prawnych danej normy czy nawet całej grupy norm, natomiast nie może dobrać sobie części jednej i części drugiej normy, tak aby uzyskać najkorzystniejszy dla siebie rezultat.

Skorowidz orzeczeń Izby Cywilnej Sądu Najwyższego opublikowanych w zbiorze urzędowym w latach 1959—1962. Opracował Kazimierz Piasecki. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 128.

Omawiany skorowidz stanowi dalszą część Skorowidza orzeczeń Izby Cywilnej Sądu Najwyższego opublikowanych w zbiorze urzędowym w latach 1945—1958, wydanego w 1959 r. Niniejsza część obejmuje wykaz orzeczeń zamieszczonych w zbiorze urzędowym w latach 1959—1962.

Układ obecnej części zbliżony jest do układu części pierwszej. Problematyka poruszona w orzeczeniach została w Skorowidzu ujęta w formie haseł głównych obejmujących zasadnicze instytucje i pojęcia prawne oraz w formie podhaseł rozwijających w sposób szczegółowy zagadnienia prawne poruszone w danym orzeczeniu. Dużą pomoc w odnalezieniu interesujących czytelnika orzeczeń stanowią liczne odsyłacze. Wskazują one na to, że zagadnienie wymienione w odsyłaczu zostało zamieszczone ze względów systematycznych jako jedno z podhaseł hasła głównego, do którego odsyłacz kieruje. Sygnalizują też, że dane orzeczenie dotyczyło kilku wiążących się ze sobą zagadnień prawnych.

Układ haseł i odsyłaczy jest alfabetyczny, natomiast przy podhasłach przyjęto układ przedmiotowy. W ramach danego hasła głównego na pierwszym miejscu zostały zamieszczone podhasła dotyczące zasadniczej i ogólnej problematyki, a następnie podhasła dotyczące zagadnień szczegółowych. Przy każdym podhasle od-